

KISS TIBOR NOÉ: INKOGNITÓ. ALEXANDRA KIADÓ,
PÉCS, 2010.

Gyerekkorom óta tudom, ha átlépek a szivárvány alatt, megváltozik a nemem.

„Átlépek a küszöbön”, indul Kiss Tibor Noé könyve is, a borító és a cím alapján gyorsan összeáll, határátlépésről van szó. Inkognitó, félig férfi, félig női figura a borítón. Minimál rajz, amelyet a gyalogátkelők jelzőlámpáin lehet látni, ott zöld, sárga és piros színe lehet. Itt a férfi fekete, a nő piros. De igazából nem a szín különbözteti meg a két nemet, hanem a szoknya. Egy ruhadarab. „Egy nő áll a mólón. A messzeségbe néz, egyik kezét szemellenzőként tartja maga elé, a másik a csípőjén pihen. A háttérben sirályok, vitorlás. Mosolyog, ahogy a szél összekócolja a haját, ahogy belekap a szoknyájába. Fél lábával a korlátra támaszkodik, combjain megfeszülnek az izmok. Sandale 24.99 DM, Jacke 34.99 DM, Leinentasche 19.99 DM. Egy nő áll a mólón, a Quelle-katalógus harminchetedik oldalán.” (84. o.)

De honnan ered, eredhet a különbözőség igazi foka? Amikor nem egy egyszerű, banális ruhadarabra van szükség a mássághoz? Mire van egyáltalán szükség a mássághoz? Belső erőre, belső felismerésre, önvizsgálatra, pszichológusra, terápiás kazettákra?

Kiss Tibor Noé könyve alapján, úgy tűnik, szigorú leltárra. Tárgyak hosszú, hideg sorolására, helyzetleírásokra, szenttelen hangra, ami fortélyosan, észrevétlenül teszi át a lényegtelennek tűnő tárgyakat jelentéssé.

Áll a nő a mólón, a Quelle-katalógus harminchetedik oldalán.

Inkognitóban járkal az elbeszélő, inkognitó ez a nyelv, amit az elbeszélő használ. Csak lassan, nagyon óvatosan bomlik elénk a transzneműség problematikája. Nem rohan le, nem akarja lenyomni a torkunkon. Elrejti, ernyő alá gyűjti a tárgyakat, a helyzeteket, egyenként, darabonként. Súlyos helyzetekről, állapotokról van szó, légszomjról például. Vagy lehangoló környezetről, Budapest vagy a vidék lepusztult utcáiról, tereiről, külterkeiről. Persze, mi ez, ha nem bujkálás, félrevezetés, etetés? Az. Hogyan másként lehetne arról írni ma, mindenkor, hogy valaki, aki férfitestbe született, nő szeretne lenni? Egészen pontosan: „Nő akarok lenni, nem egy nővé operált férfi.” (162. o.)

Persze, mindez nem elég. Nem elég a mássághoz, nem elég a másság érzékeltetésére, pontosabban arra éppenséggel elég, de a helyzet megoldásában nem segíti az elbeszélőt. Minket sem. Az Inkognitóban nem nagyon vannak válaszok. Egyfajta megértés, ami olykor válaszként is értelmezhető. Kimondódások, talán ez a legfontosabb. Maga a könyv, úgy, ahogy van. Hogy ez az állapot, amit jobb híján transzneműséggel illetünk, illeti társadalmunk, ha finomabb kedvében van, nem betegség, hanem egyszerűen állapot.

Amiből az egyszerűt természetesen satírozni kell, stornózni, mert még odáig sem jut, juthat el a róla való beszéd, hogy a betegséget törölje, vagyis nem engedí, engedheti egyszerűvé válni. Nincsenek egyszerű állapotok, mondhatnánk.

„Kurva anyád, köcsög buzi.” (99. o.) Ez van.

De a könyv szépsége mégis abban rejlik, hogy egy elképesztően érzékeny figurát épít föl az elbeszélés, a magáról való beszéd egy hihetetlenül finoman megmunkált ént mutat fel, éppen az aprólékos leírások által. A leltárok által, a hosszan sorolt tárgyak révén.

Pontosan a köztudatban élő („Te perverz vagy.” 63. o.) tudás, a társadalomban élő kép ellenében dolgoz ki egy rendkívül érző személyiséget, amelyik szenved a normálistól: olyan értelemben, hogy normálissá akar válni. Hogy például attól a képmutató szokástól szabadulna, hogy elbeszélőt mondjunk, amikor az Inkognitóról beszélünk, holott hús-vér személyről van szó, létező realitásról, el nem veszíthető hitelességről. Mindattól retteg, amit a könyv felfed és eltakar.

Mert azzal sincs sok kezdenivaló, hogy „Az ember nem születik nőnek, hanem azzá válik” (117. o.), hiába kezdődnek így a szakkönyvek, mert maximum inkognitóban lehet ezt a folyamatot végigvinni.

Íme, itt egy könyv, amelyet ritkán írnak. Kétségtelenül találó fülszöveggel, mert a fülszövegek általában találóak: „Az Inkognitó olyan tapasztalatokról szól, amelyekről a mai magyar társadalom nagyon keveset tud. A transzneműség egész kérdéskörét a tömegmédia felületes képei urallják: a gay-pride parádék groteszk alakjai vagy a bulvársajtó által időnként felkapott figurák.”

Egyszerűbb volna, ha mindenki hinne a szivárványos mesében.

Kategória: Téka

Denumire autor: Szabó Róbert Csaba

Látó Szépirodalmi Folyóirat